

VISABABISHI VYA UFYEKAJI MISITU TANZANIA

IMETOLEWA

MEI 2020

Ujumbe

- ▶ Ufyekaji mwingi wa misitu nchini Tanzania unasababishwa na wakulima wadogo wadogo, hususani kilimo cha mahindi.
- ▶ Uzalishaji wa mkaa, ukataji wa nguzo na uvunaji wa mbao mara nyingi unafanyika kipindi cha maandalizi ya maeneo kwa ajili ya kilimo lakini ndo visababishi vya uharibifu wa misitu kuliko ufyekaji wa misitu.
- ▶ Ufyekaji mwingi wa misitu ufanyika kwenye ardhi ya vijiji kuliko Hifadhi za misitu na maeneo mengine ambayo yanalindwa.
- ▶ Kueneza Usimamizi Shirikishi wa Misitu ya Jamii katika maeneo mengine, ni nyenzo muhimu ya kisera ilioanzishwa kusimamia misitu iliyopo kwenye ardhi ya vijiji, inaweza kuchangia kupunguza ufyekaji wa misitu.

MISITU NA UFYEKAJI WA MISITU TANZANIA

Misitu ni muhimu kwa maendeleo ya kiuchumi na kijamii wa Tanzania. Misitu hutoa:

- huduma za kimazingira ikiwa ni pamoja na ulinzi wa vyanzo vya maji, udongo, bioanuwai na hali ya tabianchi;
- mazao ya misitu kama kuni, mkaa, mbao, mimea tiba na vyakula vitokanavyo na mimea pori.

Nchi ya Tanzania inapitia kipindi cha ufyekaji wa misitu mkubwa. Kila mwaka, zaidi hekta ya nusu milioni hufyekwa¹.

Ufyekaji wa misitu ni kubadilisha ardhi yenyne misitu kwenda matumizi mengine yasiyo ya misitu. Ufyekaji wa misitu unaathiri upatikanaji wa mazao na huduma zitokanazo na misitu na mazingira kwa ujumla.

Ili kupunguza ufyekaji wa misitu, ni muhimu kuelewa visababishi vya ufyekaji misitu. Visababishi vya ufyekaji misitu ni shughuli za kibinadamu zinazosababisha upotevu wa misitu. Ili kuwa na ufanisi katika kupunguza ufyekaji wa misitu, sera zinahitaji kushughulikia maswala yanayosababisha upotevu misitu mingi.

Mwaka 2017, Tanzania ilikuwa na hekta takriban milioni 37.7 za msitu. Kati ya hizi, asilimia 41 ni hifadhi ya misitu wakati asilimia 45 iko kwenye ardhi ya vijiji, inayosimamiwa na jamii². Misitu isiyohifadhiwa kwenye ardhi ya vijiji iko kwenye hatari zaidi ya kufyekwa.

TAKWIMU KUONYESHA NAMNA KILA KISABABISHI KINAVYO CHANGIA UFYEKAJI WA MISITU

Ili kupata taarifa zitakazo saidia kutengeneza sera ya namna ya kupunguza ufyekaji wa misitu, utafiti ulifanyika mwaka 2018/19 kupima namna kila kisababishi kinavyo changia ufyekaji wa misitu¹.

Utafiti ulianza kwa kuainisha maeneo yote ya Tanzania yaliyofyekwa kati ya mwaka 2010 na 2017. Kisha sampuli ya vitalu 120 vilichaguliwa na kufanyiwa utafiti. Kila kitalu cha sampuli kilitembelewa na kufanyiwa tathmini ili kubaini shughuli ambazo zilisababisha ufyekaji wa misitu. Visababishi vyote vilitathiminiwa vikiwa ni pamoja na ufyekaji na uharibifu wa misitu. Utafiti ultumia mbini mchanganyiko kama picha za satelaiti, ziara za uwandani na mahojiano na watu wa eneo hilo.

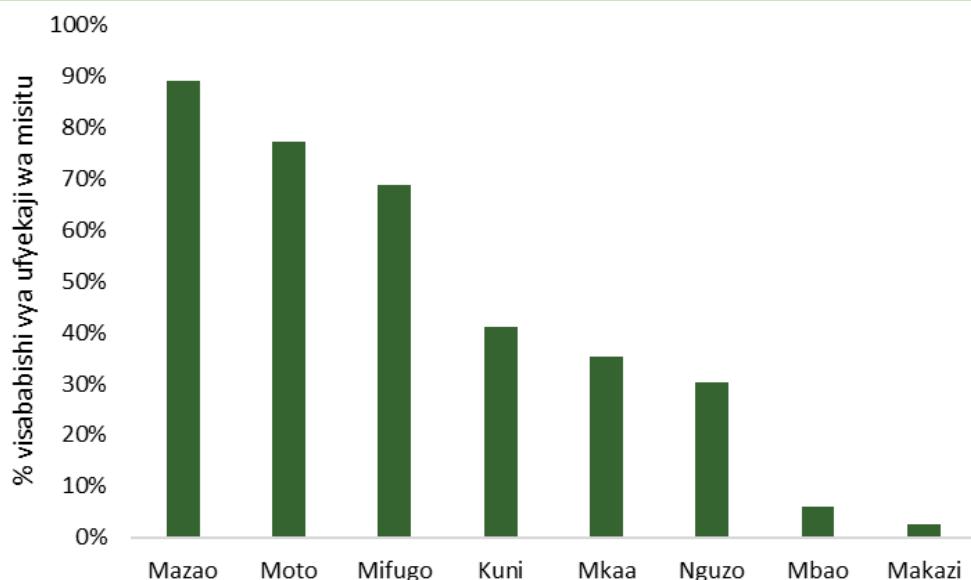
Visababishi vya ufyekaji wa misitu: shughuli ambayo husababisha ubadilishaji wa ardhi ya misitu kuwa ardhi ya matumizi mengine yasiyo ya misitu mfano kilimo.

Visababishi vya uharibifu wa misitu: shughuli ambazo husababisha upotea kwa ubora wa misitu, kama vile kiasi cha miti, lakini maeneo yanabaki kuwa misitu mfano uzalishaji wa mkaa, ukusanyaji wa kuni.

1 Doggart et al. 2020 doi.org/10.1088/1748-9326/ab6b35

2 Source: MNRT, 2015 National Forest Resources Monitoring and Assessment of Mainland Tanzania: main report

Mchoro 1. Asilimia ya matukio ya ufyekaji wa misitu ambapo visababishi vya ufyekaji na uharibifu wa misitu vilionekana.

Chanzo: Doggart et al. 2020

NI SHUGHULI GANI ZINAZOSABABISHA UFYEKAJI WA MISITU KWA WINGI?

Matokeo Muhimu wa utafiti huu

1. Kilimo cha wakulima wadogo wadogo ndio chanzo kikuu cha ufyekaji wa misitu Tanzania na kilirekodiwa kwa 89% ya maeneo yaliyofyekwa misitu (Mchoro namba 1).
2. Zaidi ya nusu ya matukio yote ya ufyekaji misitu (57%) yamesababishwa na kilimo cha mahindi. Ufuta pia inahusishwa na ufyekaji wa misitu (20% ya matukio).
3. Matukio mengi ya ufyekaji misitu yanajumuisha visababishi kadhaa, mara nyangi mchanganyiko wa mazao na mifugo.
4. Ukusanyaji wa kuni, uzalishaji wa mkaa na ukataji miti kwa ajili ya nguzo ulichangia 30% - 40% ya matukio ya ufyekaji wa misitu, kila mara ni mchanganyiko wa kilimo au malisho ya mifugo.
5. Utafiti umeonyesha kuwa uzalishaji wa mkaa hakuonekana kisababishi pekee cha ufyekaji wa misitu bila ya kilimo au ufugaji.
6. Moto hutumiwa mara kwa mara kusafisha misitu, na ishara za moto zinaonekana katika 77% ya maeneo yaliyofyekwa.

MAPENDEKEZO

Kwa kuwa ufyekaji mwingu wa misitu husababishwa na kilimo, kuna haja ya kuangalia uhusiano uliopo kati ya wakulima na misitu.

Mabadiliko yanayohitajika katika sekta ya kilimo ni:

- Kupunguza utegemezi wa wakulima kupanua mashamba katika maeneo ya misitu;
- Kuepuka sera zinazohamasisha au kutoa motisha kwa wakulima kufyeka misitu ya asili;
- Kutoa msaada na motisha kwa wasimamizi wa misitu ya asili ili kuitunza misitu hiyo, badala ya kubadilisha ardhi ya mistu kuwa ardhi ya kilimo.

Katika utunzaji wa misitu, Usimamizi Shirikishi wa Misitu ya Jamii (USMJ) ndio nyenzo kuu ya kisera yenye uwezo wa kulinda misitu kwenye ardhi ya vijiji. USMJ unatoa mamlaka kwa jamii ya kuanzisha na kusimamia hifadhi za misitu ya vijiji.

Misitu iliyopo chini ya USMJ kwa sasa ni chini ya 10% ya misitu yote iliyoko kwenye ardhi ya vijiji, Hivyo kuna fursa kubwa ya kupanua USMJ.

Kwa kuwa ufyekaji wa misitu unajumuisha shughuli zaidi ya moja, kupunguza ufyekaji unahitaji uratibu wa kisekta kati ya sekta za ardhi, kilimo, mifugo na misitu.

Taarifa hii inatokana na utafiti uliofanywa na : Doggart, N., Morgan-Brown, T., Lyimo, E., Mbilinyi, B., Meshack, C.K., Sallu, S.M., Spracklen, D.V., 2020. Agriculture is the main driver of deforestation in Tanzania. *Environmental Research Letters* **15**

Unapatikana bure na unaweza kupakua kwenye: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/ab6b35>

Tathmini ya uwandani ulifanywa na Shirika la kuhifadhi Misitu ya Asili Tanzania (TFCG) www.tfcg.org kwa ufadhilli wa Critical Ecosystem Partnership Fund na European Research Council chini ya European Union's Horizon 2020 research and innovation programme.

Uchapishaji wa Muhtasari huu wa kisera umefadhiliwa na Shirika la Maendeleo na Ushirikiano la nchi ya Uswisi (SDC) chini ya mradi wa CoForEST